

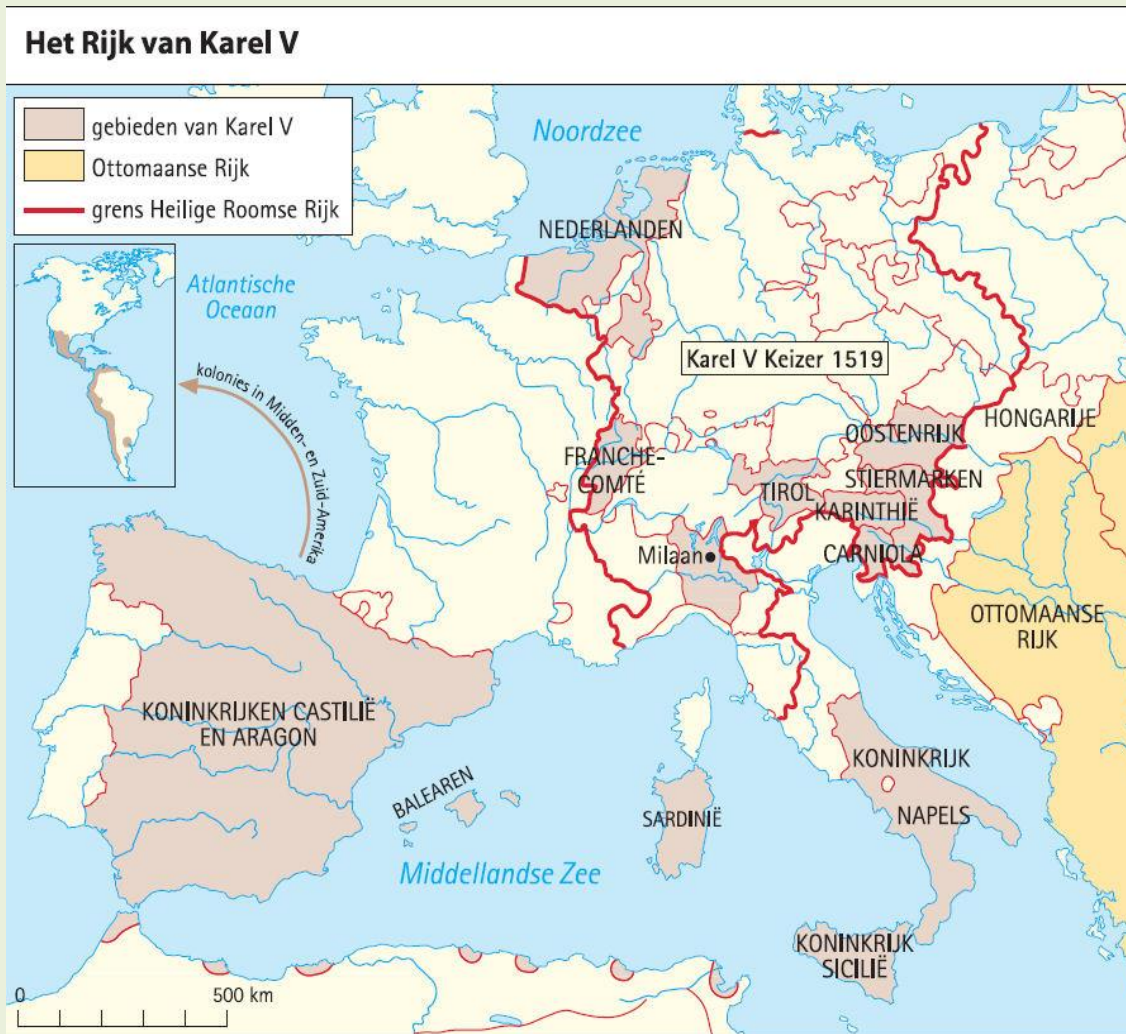
Kopstukken van de kasselrij

De hoogbaljuws in het Land van Waas, 16e-17e eeuw

René Vermeir

Universiteit Gent

1. Nederlanden: deel van een samengestelde staat

Deze kaart komt uit *Storia 4*.

Deze kaart mag enkel gebruikt worden bij het boek *Een inleiding tot de geschiedenis van de Vroegmoderne Tijd*. © Van In 2008

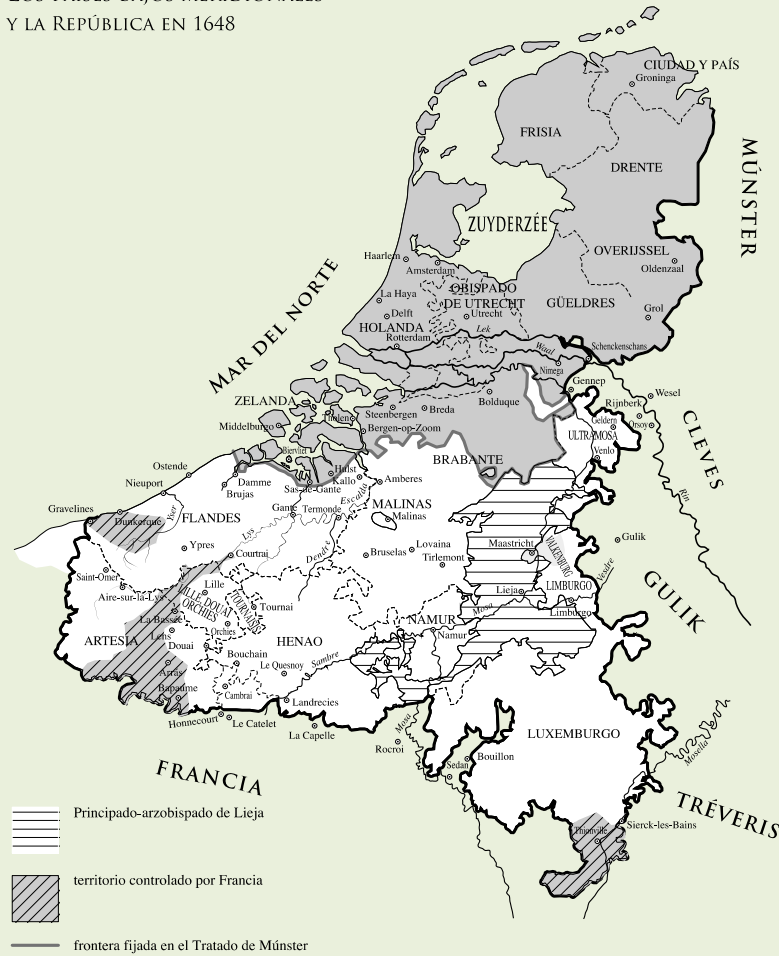
"centrale instellingen"

- gouverneur-generaal
- Raad van State
- Geheime Raad
- Raad van Financiën
- Rekenkamer van Vlaanderen

Grens 1648

LOS PAÍSES BAJOS MERIDIONALES
Y LA REPÚBLICA EN 1648

2. Het graafschap Vlaanderen

"Gewestelijke instellingen": (1) Raad van Vlaanderen en (2) Staten van Vlaanderen

3. De kasselrij "Land van Waas"

[Kasselrijen: plattelandsdistricten, door de graaf ingericht in functie van de uitoefening van zijn gezag.]

* Kleinere steden, vb. Rupelmonde

* Dorpen en heerlijkheden

"Hoge justitie" vb. Eksaarde
 vb. Wissekerke
 vb. Temse

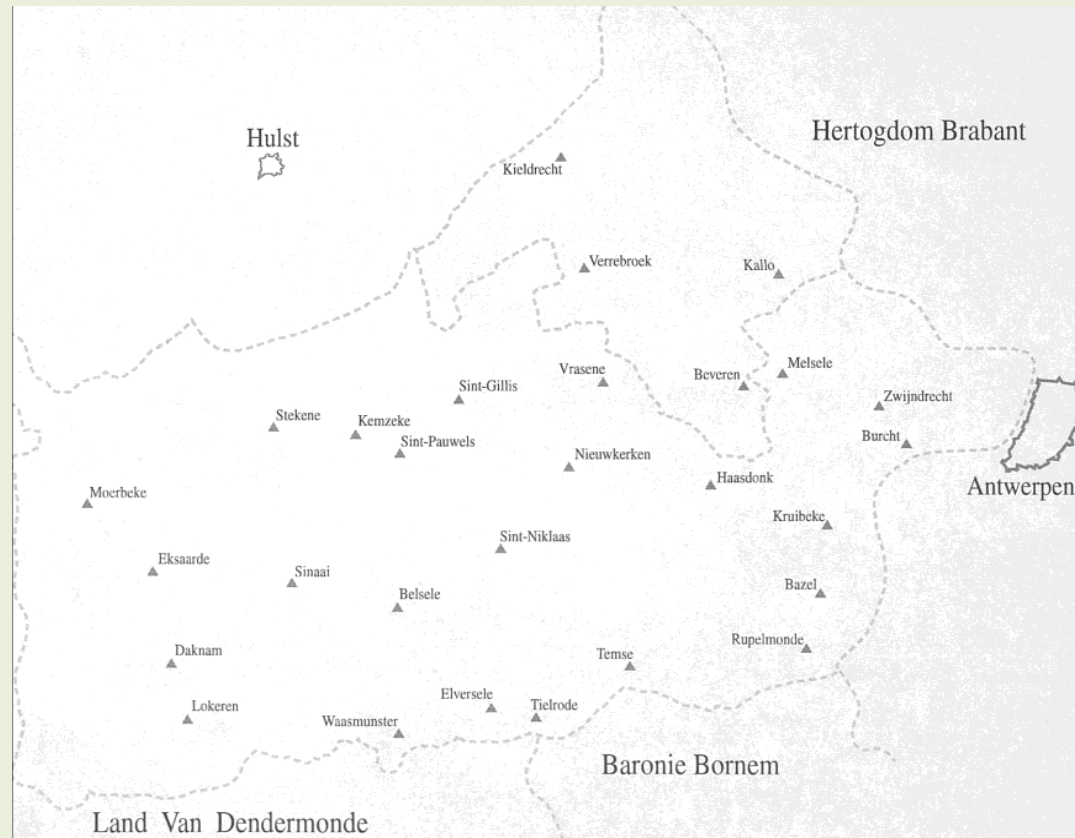
"Middelbare justitie"

"Lage justitie"

* Hoofdcollege en pensionaris

* Leenhof

* Hoogbaljuw

4. Hoogbaljuws

4.1 Ontstaan en ontwikkeling functie

- **Naam:**

=> "onderbaljuw" (ca. 1240) => "baljuw" (ca. 1400) => "hoogbaljuw" (2e helft 16e eeuw)

- **Voorwaarden:**

=> in Vlaanderen geboren

=> meerderjarig en katholiek

=> persoonlijk uitoefenen (tenzij "stadhouder", "luitenant")

- Hoe **verkrijgen**: verpachting en leenpand

4.2 Opdrachten en bevoegdheden

In algemene termen: **vertegenwoordiger** van de vorst

- * **leenmateries**

- * **bestuurlijke opdrachten**

- * algemeen bestuur samen met Hoofdcollege (vz.)
- * uitvaardigen ordonnanties, controle regelgeving
- * vernieuwing schepenbanken
- * aanstelling gerechtsofficieren

- * **gerechtelijke opdrachten**

- * opsporen criminelen
- * manen Hoofdcollege (civiele rechtspraak)
- * manen Leenhof (criminele rechtspraak)
- * manen vierscharen in LvW
- * uitvoering straffen

- * **militaire opdrachten**

- * Vnl. logistieke ondersteuning (cf. 1585!)

4.3 Wie?

In de 16e en 17e eeuw: 14 (hoog-)baljuws

1. Paul d'Hauwe (1507-1523)
2. Lodewijk Van Steelant (hoogbaljuw 1523-1529 en 1532-1551)
3. Simon Maegherman (hoogbaljuw 1529-1532)
4. **Willem Van Waelwijck** (hoogbaljuw 1552-1561)
 - Gent; medewerker gouverneur van Vlaanderen, graaf van Roeulx
 - hoofdschepen LvW
 - financiële supervisie Spanjaardenkasteel
 - medewerker Karel V; link met hof: daardoor ambt hoogbaljuw?
 - heerlijkheden Willemaars en Ter Moere (St. Niklaas, Belsele); Hof Walburg
 - composities en fraude baljuwsrekeningen; exit, maar snel pardon

MvParma

5. **Servaas Van Steelant** (hoogbaljuw 1562-1576 en 1579-1603)
 - adellijke Wase familie, getrouwen van de vorst
 - groot tante Livina Van Steelant x Lieven Van Pottelsberghe (Wissekerke!)
 - SVS jr.: ambten in de lijn van zijn voorvaders; heerlijkheid Wissekerke
 - opeenvolgend drie nuttige huwelijken, zowel soc. econ. als politiek

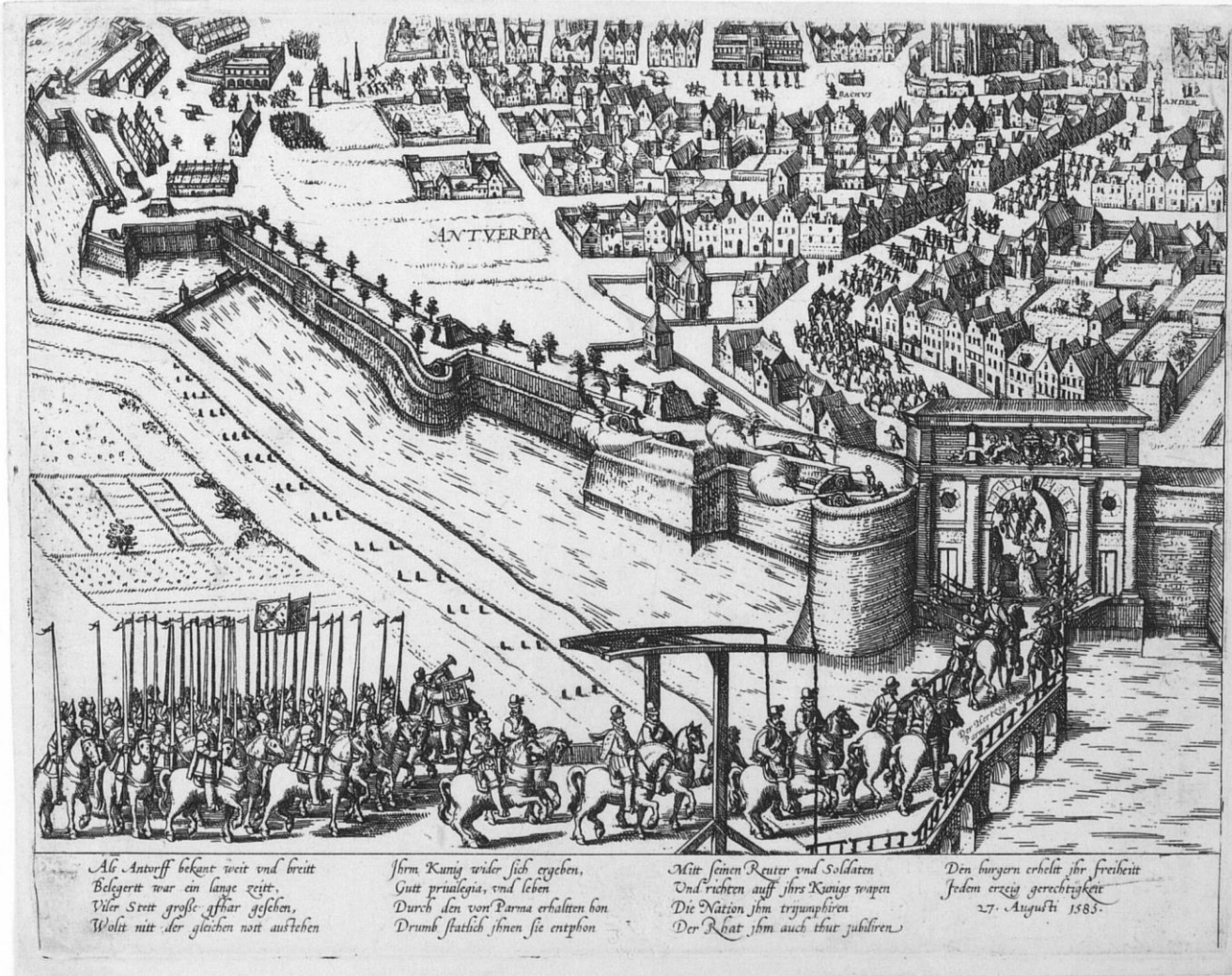
- 1562 hoogbaljuw tot 1576
- gecontesteerd, breuk met hoofdcollege en afgezet door Staten-Generaal
- 1578 op gesloten in Gent maar door Gentse Calvinisten in ambt hersteld (!)
- 1583 loopt over naar Farnese, wordt diens steun en toeverlaat in LvW
- logist. steun belegering A'pen; graven kanaal Kallo-Stekene (bevoorrading)

...

- door actie in het kader van belegering Antwerpen: eeuwige dankbaarheid !
- opgevolgd door schoonzoon; schoonfamilie connecties met hof AH

6. Antoon de Grutere (hoogbaljuw 1576-1579)
7. Philippe de Recourt de Licques (hoogbaljuw 1604-1631)
 - in 1630: Wissewekerke wordt baronie
8. Servaas de Recourt de Licques (hoogbaljuw 1631-1639)
9. Maximiliaan van der Gracht (hoogbaljuw 1639-1649)
10. Jean-Frédéric van der Gracht (hoogbaljuw 1649-1661)
11. **Alexander II de Bournonville** (hoogbaljuw 1662-1665)
12. Jacques des Marès (hoogbaljuw 1665-1678)
13. Philippe-François de Jauche de Mastaing (hoogbaljuw 1678-1683)
14. Ferdinand Filips van Boneem (hoogbaljuw 1686-1728)

Intrede van Alexander Farnese te Antwerpen, 27 augustus 1585

4.4 Algemene evolutie?

- Traditionele Wase elite, lage adel (cf. vele hoofdschepenen)
- Sterk op Gent gericht.
- Sociale mobiliteit (cf. huwelijken SvS).
- Familiale banden; 1523-1639 ongeveer honderd jaar in handen van één familie.
- Belang schoonzonen! Evt. overgang naar andere (aanverwante) families wanneer geen ...
- Leenpand: kapers? Bournonville tijdelijke leemte, 1662-1665. Aansluitend: familie
- Verblijf in de kasselrij; stadhouder t.t.v. Bournonville en de Jauche de Mastaing.
- Ambt meestal een definitieve betrekking:
 - * vb. Lodewijk van Steelant (ca. 25 jaar)
 - * vb. Servaas van Steelant (ca. 40 jaar)
 - * vb. Ferdinand Filips van Boneem (ca. 40 jaar)